Впровадження такої програми Партнерства на ринку електронного торгового устаткування дасть можливість компанії-постачальники створити довгострокові надійні відносини з партнерами-учасниками дистрибуційного ланцюга, а в результаті паралельне зростання доходів та посилення конкурентних переваг.

Висновки. Основним завдання програми Партнерства є створення умов для справедливої конкуренції, що дають змогу зробити діяльність партнерів ще вигіднішою та прогнозованішою. Статус партнерства визначає, крім того, завдання партнера. Так, завданням дистриб'ютора є просування всього спектра устаткування постачальника, завданням Інтегратора – просування всього спектра готових рішень, а задачею Авторизованого центра – просування готових рішень у конкретному сегменті ринку.

Орієнтування клієнтів на роботу з партнером певного статусу гарантує одержання клієнтом визначеного рівня послуг.

Отже, виконання партнером усіх дій, необхідних для одержання і підтримки певного статусу партнерства створює всі необхідні передумови для формування стійких каналів збуту та надійного сервісу.

Створення та впровадження програми Партнерства, а також визначення статусу кожного з партнерів та його завдань дає можливість значно розширити спектр допродажного логістичного сервісу, підвищити його професійний та технічний рівень, а в результаті активно впливати на кінцевого споживача при його купівельному виборі.

1. Бауэрокс Д. Дж., Клосс Д. Дж, Логистика: интегрированная цепь поставок. 2-е изд. / Пер. с англ. – М.: ЗАО "Олімп-Бизнес", 2005. – 640 с. 2. Bernard J. LaLonde, Marta C. Cooper, Partnerships in Providing Customer Service: A Third-Party Perspective (Oak Brook, IL: Council of Logistics Management, 1989), p. 6. 3. David L. Anderson Third-Party Logistics // American Sipper, February 1988, p. 44. 4. Крикавський Є.В. Логістика. Основи теорії: Підручник – Львів: Інтелект-Захід, 2004. – 416 с. 5. Blaik P. Logistyka. PWE, Warszawa, 1999. – 244 s.

УДК 33:346.546:330.341.1

З.К. Шмігельська
Інститут регіональних досліджень НАН України

ОЦІНКА РОЛІ ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІКИ

© Шмігельська З.К., 2007

Розглядаються проблеми інноваційного розвитку країни для підвищення конкурентоспроможності економіки. Відображено зарубіжний досвід індустріальних країн та обґрунтовано необхідність удосконалення методичної бази для порівняльного аналізу інноваційних моделей вітчизняної економіки та її досягнень на міжнародному рівні.

This article reveals problems of innovative development of the country for the increase of economy competitiveness. The foreign experience of the industrial countries is depicted and the necessity to improve the methodological basis for comparative analyses of the innovative models of domestic economy as well as its achievements on the international level is grounded.

Постановка проблеми. Майбутній вступ України до СОТ, розширення ЄС, формування ЄЕП, а також ймовірність погіршення кон'юнктури і посилення конкурентного тиску на традиційних ринках українського експорту зумовлюють необхідність підвищення рівня конкурентоспроможності країни загалом. У цьому контексті посилена увага до проблем у сфері інноваційної діяльності — ключ до розв'язання найгостріших економічних проблем й необхідна умова побудови ефективної стратегії конкурентоспроможності України.

Ринкові умови господарювання створюють для більшості суб'єктів ринку середовище високої конкуренції як у сфері виробництва товарів, так і у сфері їхнього просування на ринок. Переваги перед конкурентами досягаються завдяки впровадженню новацій. Підприємницька діяльність ґрунтується на новій ідеї (задоволення споживчого попиту в певних товарах чи послугах), яка є реакцією підприємців на зменшення доходу від своєї діяльності.

Оволодіння досягненнями науково-технічного прогресу і пришвидшення впровадження його результатів у практику є одним з вирішальних чинників забезпечення конкурентоспроможності (як держави, так і окремого товаровиробника).

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі питанням інноваційної діяльності приділено велику увагу. Дослідженнями у цій галузі займались Геєць В. ,Чухрай Н., Кузьмін О., Кузнєцова А., Смовженко Т., Ясен Ф., Федулова Л. та багато інших.

Та попри значну кількість наукових праць і досягнень в теорії і практиці інноваційної діяльності, є низка проблем, які сьогодні залишаються постійним об'єктом дискусій. Серед них одним з ключових залишається дослідження ролі інновацій у забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняної економіки (а саме методи оцінювання рівня конкурентоспроможності; місце інновацій у цих дослідженнях; способи підвищення рівня конкурентоспроможності на основі максимального використання інноваційної складової тощо).

Одностайності в дослідженні вищеперерахованих проблем немає серед науковців і дотепер. Тому, на нашу думку, дослідження проблем інновацій через призму конкурентоспроможності країни є надзвичайно актуальними.

Формулювання цілей статті. Завданням цього дослідження є:

- Розвиток понять "конкурентоспроможності" та "інновацій".
- Визначення ролі інновацій в забезпеченні конкурентоспроможності економіки України.
- Виявлення передумов та перешкод зміни рівня конкурентоспроможності України на основі аналізу інноваційної складової.

Виклад основного матеріалу. Конкурентоспроможність країни — потужний аналітичний і політичний інструмент. Сьогодні конкурентоспроможність країни — одна з найвпливовіших концепцій економіки розвитку та практичної політики, оскільки не лише охоплює суто економічні показники, а й оцінює економічні наслідки важливих для стабільного зростання неекономічних явищ, таких, як якість політичних процесів і управління суспільством, рівень освіти, наукова база, верховенство закону, культура, системи цінностей та інформаційна інфраструктура.

Різні вчені трактують поняття конкурентоспроможності країни по-різному.

Згідно з визначенням, яким користується О. Кучеренко [1], **конкурентоспроможність** — це спроможність країни виробляти товари й послуги, що відповідають вимогам світового ринку й підвищують рівень життя громадян.

Ю. Полунєєв розглядає **конкурентоспроможність** країни не як продуктивність праці чи прибутковість бізнесу, а як здатність країни досягти й підтримувати високі темпи економічного зростання, що виражаються в постійному прирості рівня валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення [1].

На нашу думку, ці та низка інших визначень не є повними. Конкурентоспроможність країни доцільніше було б трактувати як можливість країни забезпечувати високий рівень економічного зростання (на основі саморозвитку бізнесу та його прибутковості, продуктивності праці а також здатності до виготовлення товарів і послуг, які відповідали б світовим вимогам), яка проявляється у збільшенні рівня ВВП на душу населення.

Існує кілька методик вимірювання конкурентоспроможності, використання яких веде до ранжування країн за конкурентоспроможністю. Суть підходу в тому, аби, вимірявши та проаналізувавши конкретні показники по окремих країнах, вивести зведений показник, який поставить кожну країну у світовий табель конкурентоспроможності.

Згідно з Давосським індексом конкурентоспроможності, який визначають, спираючись на точні загальнодоступні дані (приміром, обсяг дефіциту державного бюджету або показники поширеності Інтернету), а також на дані з виконаного Всесвітнім економічним форумом дослідження думок керівників компаній, що забезпечує структуровані якісні дані (2004 р.), із 104 країн Україна на 86-му місці.

Загальний рейтинг містить у собі "підрейтинги". За такими показниками Україна займає: 76-те місце відповідно до індексу макроекономічного середовища, 97-ме — згідно з індексом суспільних інститутів і 83-тє — відповідно до індексу технологій. Зосередимо свою увагу на аналізі останнього показника.

Інноваційний потенціал України — порівняно сильна її сторона. За цим індексом країна посідає 39-те місце в підрейтингу інновацій (показник характеризує рівень взаємодії науки і бізнесу та швидкість впровадження наукових розробок в економіку). Він, зокрема, визначається високим "прохідним" відсотком абітурієнтів, котрі бажають здобути вищу освіту (понад 43%), а також витратами компаній на НДДКР. Отже, компанії України, здебільшого готові до подальшого розвитку бізнесу.

Україна практично не має вигоди з придбання технологій за кордоном тому, що займає 97-те місце за здатністю адаптувати нові технології через залучення прямих іноземних інвестицій. Ліцензійні угоди також не є істотним джерелом адаптації іноземних технологій. А, отже, адекватна робота у цьому напрямку може допомогти Україні підвищити потенціал конкурентоспроможності.

У рейтингу поширення нових інформаційних і телекомунікаційних технологій Україна посідає 76-те місце. Саме вони забезпечують істотний потенціал для зростання продуктивності економіки, і, на нашу думку, їхнє використання необхідно розглядати як пріоритетне .

Проте Україна доволі високо котується за рівнем розвитку технологічних ідей, якості науково-дослідної бази, освіти в точних науках, а також завдяки порівняно непоганому стану базової інфраструктури. Цього не можна сказати про чинники, які забезпечують можливість практичної "капіталізації" цих переваг, що призводить до високого рівня відпливу кадрів, складних процедур ліцензування нових технологій та послуг, неприйнятно низького рівня захисту прав інтелектуальної власності, вузького потенціалу інвестування в освіту й науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи [2–4].

Рада конкурентоспроможності України на чолі з Ю. Полунєєвим пропонує свою методику оцінювання конкурентоспроможності країн та регіонів, що ґрунтується на міжнародно визнаному підході, розробленому Міжнародним інститутом розвитку менеджменту в Лозанні (IMD). Ця методика аналізує чотири групи показників, на основі яких визначає рейтинг конкурентоспроможності країни:

1. Макроекономічну динаміку.
2. Ефективність уряду та інституцій влади.
3. Ефективність бізнесу (зокрема приватного).
4. Розвиненість інфраструктури.

На нашу думку, "ефективність бізнесу" неможлива без успішної інноваційної діяльності.

Американський соціолог І. Валерстайн довів, що саме впровадження технологічних інновацій стало причиною повоєнної гегемонії США у світі. Підтвердженням правдивості цієї тези є успішний розвиток Південної Кореї, Тайваню та інших "нових індустріальних країн", де науково-технічний прогрес було зі самого початку покладено у фундамент соціоструктурної трансформації [5].

Оскільки інновації відіграють одну з ключових ролей у забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняної економіки, розглянемо поняття інновацій детальніше.

"Закон України "Про інноваційну діяльність" [6] інноваціями називає новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукцію або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Згідно ж з інвестиційним законодавством [7] інноваційна діяльність – це одна з форм інвестиційної діяльності, метою якої є впровадження досягнень науково-технічного прогресу у виробництво та соціальну сферу, що включає комплекс заходів, спрямованих на впровадження в економіку нової техніки і технологій; прогресивні міжгалузеві структурні зрушення, реалізацію довготермінових науково-технічних програм із невеликим терміном окупності витрат; фінансування фундаментальних досліджень для поліпшення соціального та екологічного стану.

У світовій економічній літературі[8] поняття "інновація" інтерпретується як перетворення потенційного науково-технічного процесу на реальний, втілений у нових продуктах і технологіях.

На нашу думку, ці визначення не є досконалими, і характеризують швидше окремі види інновацій. Тому ми пропонуємо своє бачення інновацій, яке, на думку автора, найповніше відповідає усім критеріям.

Інноваціями є цілісний процес, що складається з 8 стадій (від виникнення ідеї до реалізації товару на ринку), який призводить до виникнення нової (такої, що не має аналогу для порівняння), або удосконалення існуючої технології чи виробу (що є кращими за своїми якостями за попередні).

Перехід до інноваційної моделі економічного розвитку потребує реалізації трьох головних завдань:

1. Розвитку конкурентоспроможного підприємницького сектора.
2. Визначення відповідності пріоритетам розвитку.
3. Повноцінної інтеграції в глобальну інноваційну сферу [9].

У сучасних умовах виникає гостра необхідність у пошуку найдієвіших організаційних форм наукового процесу та інноваційного бізнесу, які б давали змогу підвищити ефективність фундаментальних і прикладних досліджень. Україна ж має реальний досвід створення інноваційної інфраструктури виробництва лише на прикладі технопарків, кластерів та зон вільного підприємництва. Проте необхідно негайно переходити до повнішої системи інфраструктурних елементів (див. табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика основних видів інноваційних територіальних структур

Вид інноваційної структури	Форма організації	Основні завдання
1	2	3
Бізнес-інкубатори	Структури, що надають допомогу новим компаніям на етапі їхньої організації та становлення в інтерактивному процесі (підтримка розроблення новаторських продуктів, надання приміщення, засобів інфраструктури, послуг з підготовки бізнес-планів тощо)	Надання тимчасовим колективам і творчим групам, окремим ученим, фахівцям та підприємцям можливостей для практичного виконання ініціативних інноваційних проектів і сприяння перетворенню цих колективів та груп на МІТФ
Наукові, дослідницькі, технологічні парки	Територіально відокремлені наукові, дослідницькі або науково-виробничі комплекси, що містять науково-дослідні установи і МІТФ, які розташовуються на умовах оренди, а також інформаційні та сервісні комплекси	Стимулювання формування нових МІТФ із використанням результатів наукових досліджень, створення для цих підприємств умов, які б давали змогу їм у стисліші терміни і з меншими витратами проходити всі стадії циклу просування наукових знань у матеріальну сферу, сприяння трансферу технологій
Промислові парки (зони)	Територіально-виробничі комплекси регіонального значення	Забезпечення динамічного підходу до вирішення проблем регіонального економічного розвитку з урахуванням інтересів місцевих органів влади і стратегій розвитку регіону
Зони експортної переробки	Територіально-виробничі комплекси (зони), діяльність яких передусім пов'язана з міжнародною економікою, але водночас вони зміцнюють і місцеве господарство	Реалізація експортного потенціалу та залучення прямих іноземних інвестицій, надання ділових послуг, забезпечення доступу до інфраструктури, використання податкових пільг
Регіональні інноваційні мережі	Об'єднання на основі територіальної концентрації мережі, до складу яких входять підприємства (промислові фірми), дослідницькі центри, органи державного управління, фінансові установи, виробники і споживачі, зв'язані технологічним ланцюжком створення, виробництва та використання інновацій	Можливість здійснення внутрішньої спеціалізації і стандартизації, мінімізації витрат на впровадження інновацій
Технополіси	Територіальні утворення міського типу з розвинутою інфраструктурою сфери обслуговування	Створення та комерційне освоєння результатів фундаментальних і науково-прикладних досліджень, підтримка малих науково-дослідних та дослідно-виробничих підприємств у сфері високих технологій

Складено за [10, 11]

Технополіси і науково-технологічні парки часто є зручною організаційною формою, утвореною на пільговому оподаткуванні і кредитуванні, що стимулює залучення іноземних інвестицій. Основні недоліки в діяльності українських технопарків пов'язані з недосконалою системою супроводу цієї діяльності. Зміни, які були здійснені в нормативній базі щодо функціонування технопарків, віддалили їх від інноваційного процесу як елемента економічного розвитку .

Сьогодні у світі дуже ефективно працює також кластерна модель[12]. Кластер – це об'єднання фірм, не обов'язково однієї галузі, але пов'язаних між собою технологічно та економічно для вироблення продукції світового рівня. Суть цієї моделі полягає в тому, що здатність ізольованої компанії, в сучасних умовах конкуренції, до застосування інновацій є обмеженою. Тільки за рахунок співпраці компаній в сучасних умовах можливо бути конкурентоспроможним.

Кластери високотехнологічної промисловості створюють там, де є розвинена інфраструктура, кваліфікована робоча сила, наявні економічні стимули. В Україні ж сьогодні працюють лише чотири кластери, що, звичайно ж, негативно впливає на розвиток інноваційної діяльності загалом.

Низькі темпи розвитку інноваційного ринку провокуються також недостатнім розвитком так званих зон вільного підприємництва. Це, передовсім, пов'язано з недосконалістю законодавства, яке регулює їхню діяльність, і неефективністю його застосування.

Висновки. Розвиток інноваційних структур відіграє важливу роль у формуванні інноваційно-орієнтованої економіки, а відтак – у забезпеченні конкурентоспроможності держави. Тому насамперед необхідно створити належні умови для розвитку інноваційних територіальних структур в Україні.

Передумовами до інноваційного шляху розвитку економіки стають: розвинута ринкова інфраструктура підтримки інноваційної діяльності, сконцентрована державна політика, здатна регулювати суспільні інноваційні процеси, гармонійно оптимізовані правовідносини між державою, суб'єктами інноваційної діяльності та суспільством, компетенція керівного апарату управління щодо оптимізації інноваційної моделі розвитку, достатність інвестиційних і кредитних ресурсів та венчурного фінансування, розвинений науково-технічний сектор, загальнокультурний та освітній рівень населення та розвинена система соціально-економічної безпеки суспільства, світова кон'юнктура та достатня сировинно-мінеральна база.

Зрозуміло, що економічна стабільність України, можливості входження України до європейської спільноти залежать від технологічного рівня виробничого комплексу країни. Та аналіз показує, що у нас стан справ у цій сфері не відповідає критеріям розвинутих країн.

Причиною низьких темпів інноваційного розвитку в Україні і відповідно низького рівня конкурентоспроможності держави є те, що заходи з організації, регулювання та стимулювання інноваційної діяльності є доволі суперечливими і несистематизованими. Проте потрібно зазначити, що в Україні активно досліджуються ці питання. І є всі підстави сподіватися на позитивні зрушення у цьому напрямку.

1. www.zn.kiev.ua/. 2. Товарна інноваційна політика: управління інноваціями на підприємстві: Підручник / Н. Чухрай, Р. Патора. – К.: Кондор, 2006. – 398 с. 3. Чухрай Н. Спеціальні економічні зони в регіональній політиці інноваційного розвитку: польський досвід // Регіональна економіка. – 2001. – № 2. – С. 125 – 134. 4. Чухрай Н.І. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення / Н. Чухрай; Нац. ун-т "Львівська політехніка". – Львів: Львів. політехніка, 2002. – 314 с. 5. Кузьмін О.Є., Князь С.В., Тувакова Н.В., Кузнєцова А.Я. Інвестиційна та інноваційна діяльність: Монографія / За наук. ред. проф., д-ра екон. наук О.Є. Кузьміна. – Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 233 с. 6. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 04.07.2002р. № 40-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2002. – №36. 7. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 18.09.91р. №1561-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №47. – С.646. 8. Козак Н. Перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні / Матеріали конференції Проблеми та перспективи розвитку фінансово-кредитної системи України. – 2004. – С.174-176. 9. Перспективи інноваційного розвитку України www.niss.gov.ua. 10. Ясен Ф. Епоха інновацій. – М.:ІНФРА-М, 2002. – XII,308 с. 11. Кузнєцова А.Я. Фінансування інвестиційно-інноваційної діяльності: Монографія / Інститут економічного прогнозування НАН України та ін., – Л.: Львів. банк. інститут НБУ, 2005. – 367 с. 12. Соколенко С.І. Пріоритети та інструменти інноваційного розвитку України // Національний інститут стратегічних досліджень. – 2002. – <http://redhat9.niss.gov.ua/Table/Ks/index.htm>.